

Scholen betrekken bij de aanpak van zwerfafval

Basisdocument voor een aanpak op maat in Heerhugowaard

In opdracht van de gemeente Heerhugowaard

Oktober 2013
Public Result B.V.
Postbus 11649
2502 AP Den Haag
Tel: 070 – 3468816
Fax 070 – 3644151
e-mail: info@publicresult.nl
[http: www.publicresult.nl](http://www.publicresult.nl)
Opdrachtnummer: ZWETH13 / 23

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 AANLEIDING	4
1.2 DOEL VAN HET TRAJECT IN HEERHUGOWAARD	4
1.3 GEBRUIKSMOGELIJKHEDEN	4
1.4 KADER: FACILITEREN IS MOGELIJK	5
1.5 LEESWIJZER	5
2. Cruciale succesfactoren	7
2.1 VOOR EN DOOR LEERLINGEN	7
2.2 SCHOLEN BETREKKEN VRAAGT OM EEN LANGE ADEM	7
2.3 SPREEK DE TAAL VAN DE LEERLINGEN	8
2.4 COMBINEER KORTE EN LANGE TERMIJN	8
2.5 ZOEK DE VERBINDING MET ANDERE PARTIJEN	8
2.6 BETREK DE BINNEN- EN BUITENRUIMTE	9
2.7 SPEEL IN OP WAT ER IN DE SCHOOL LEEFT	9
2.8 MAAK HET ONDERWERP AANSPREKEND	9
2.9 MAAK COMMUNICATIE ONDERDEEL VAN DE AANPAK	10
3. Aanpak op maat	11
3.1 OMGEVINGSFACTOREN	11
3.2 KENMERKEN DOELGROEP	12
3.3 OVERIGE FACTOREN	14
3.4 AANPAK OP MAAT VOOR ANDERE PARTIJEN	15
4. Projectvoorstellen	17
4.1 VOORSTEL 1: CAMPAGNE TEGEN ZWERFAFVAL	18
4.2 VOORSTEL 2: BUURTONDERZOEK	20
4.3 VOORSTEL 3: ORGANISEREN OPSCHOONDAG	22
4.4 VOORSTEL 4: ONTWIKKELEN VAN EEN LESPROGRAMMA	24
4.5 VOORSTEL 5: OPZETTEN BUURTTEAM	26
4.6 VOORSTEL 6: ADOPTIE	28

5. Proces en organisatie	30
5.1 STAP 1: EERSTE GESPREK MET DE SCHOOL	30
5.2 STAP 2: BEPALEN VARIABELEN	32
5.3 STAP 3: BIJEENKOMST MET DE DIRECT BETROKKENEN / DE LEERLINGENRAAD	32
5.4 STAP 4: BEPALEN SPECIFIEKE AANPAK	33
5.5 STAP 5: VOORBEREIDINGEN (START) ACTIE	33
5.6 STAP 6: UITVOEREN PROJECTVOORSTEL	33
5.7 STAP 7: TUSSENTIJDSE OF EINDEVALUATIE	33
Bijlage 1: DNA scholen in Heerhugowaard	35
Bijlage 2: Matrix	40
Bijlage 3: Literatuurlijst	41

1 ■ Inleiding

1.1 AANLEIDING

Op 1 januari 2010 is het Focusprogramma Zwerfafval van start gegaan. Dit ambitieuze actieprogramma wordt uitgevoerd in opdracht van de VNG en VNO-NCW en bestaat uit twee onderdelen: Gemeente Schoon en Nederland Schoon. Het onderdeel Gemeente Schoon wordt door Rijkswaterstaat Leefomgeving (voorheen Agentschap NL) uitgevoerd in samenwerking met de Vereniging voor afval- en reinigingsmanagement (NVRD) en Nederland Schoon door de Stichting Nederland Schoon.

Dit thematraject, waarbij gemeenten en intermediairen worden ondersteund bij het uitvoeren van een effectieve aanpak van zwerfafval, valt onder het onderdeel Gemeente Schoon. Thematrajecten hebben als doel om gemeenten kennis en ervaring op te laten doen met een specifiek aspect van zwerfafvalbestrijding. Te denken valt aan monitoring, reiniging, communicatie, handhaving en (regie op) participatie. De ondersteuning vanuit Public Result richt zich op (regie op) participatie en dient gemeenten te helpen (nieuwe) kennis over bepaalde thema's eigen te maken en in de praktijk toe te passen.

1.2 DOEL VAN HET TRAJECT IN HEERHUGOWAARD

Het doel van het traject in Heerhugowaard is via Maatschappelijke Stages of andere activiteiten de participatie van leerlingen bij de aanpak van zwerfafval in de openbare ruimte voor langere tijd (duurzaam) te vergroten, in samenwerking met andere partijen in de stad. Daarbij is ook aandacht voor hoe de gemeente dat het beste zou kunnen faciliteren.

De gemeente Heerhugowaard wil daarbij graag werken van 'onderaf'. Voorwaarde is dus klein te beginnen: één klas of groep zal aan de gang gaan met het onderwerp zwerfafval bij wijze van proef of als start, waarna de bewustwording onder de leerlingen wordt vergroot en het project als een 'olievlek' verder verspreid / vergroot kan worden.

1.3 GEBRUIKSMOGELIJKHEDEN

Voorliggend document is een handreiking voor de Gemeente Heerhugowaard en de scholen om activiteiten met leerlingen rond het thema zwerfafval zo doelgericht mogelijk uit te voeren. Het biedt, op basis van ervaringen in andere participatietrajecten met

scholen en andere partijen, een overzicht van welke activiteiten mogelijk zijn afhankelijk van een aantal omgevingsvariabelen.

De gemeente kan hiermee aan de hand van de door de school beoogde doelen en mogelijkheden van een school met geschikte voorstellen komen en de betreffende school op de juiste wijze faciliteren in de aanpak van zwerfafval. Binnen de scholen kunnen vervolgens de projectvoorstellen nader worden uitgewerkt. Met het document is ook te bepalen wat op hoofdlijnen de taken en rollen van de betrokken partijen zijn.

Elementen uit dit document zijn ook bruikbaar voor het betrekken van andere partijen bij de aanpak van zwerfafval. Denk daarbij aan basisscholen, wijkpanels / bewonersverenigingen of zorginstellingen (jongeren / kinderen met een lichte beperking). Hier wordt in paragraaf 3.4 kort op ingegaan.

1.4 KADER: FACILITEREN IS MOGELIJK

Voor een intensieve begeleiding van de scholen is binnen de gemeentelijke inzet geen ruimte. Insteek is door op de juiste manier te faciliteren de scholen zelf het traject te laten opzetten en uit te laten voeren. De gemeente kan faciliteren met ideeën / voorstellen voor projecten op basis van dit plan, evt. verbinding zoeken met andere partijen (welzijn, ondernemers) en voorzien in materialen.

De gemeente maakt voor schoonmaak van de buitenruimte (zwerfafval, lediging afvalbakken, onderhoud plantsoenen) gebruik van een sociale werkvoorziening. Het college heeft afgesproken dat hier niet op wordt bezuinigd. Substitutie van de werkzaamheden van de sociale werkvoorziening door activiteiten van leerlingen is daarom niet gewenst. Om die reden is het ook niet mogelijk financieel, bijvoorbeeld in de vorm van een beloning, bij te dragen aan de projecten. Manuren en materialen kunnen wel worden ingezet ter ondersteuning.

1.5 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 komt een aantal succesfactoren naar voren, die zijn bepaald op basis van eerdere trajecten met scholen en zwerfafval. Hoofdstuk 3 gaat in op hoe de gemeente Heerhugowaard de scholen een aanpak op maat kan bieden op basis van een aantal variabelen. Het gaat in op hoe deze variabelen invloed uitoefenen op de mogelijkheden voor het uitvoeren van een project rond zwerfafval. In hoofdstuk 4 worden vervolgens enkele projectvoorstellen omschreven, waarmee scholen snel aan de slag kunnen gaan. Uiteraard zijn deze voorstellen niet uitputtend en nog wel op maat te snijden voor de betreffende scholen. In hoofdstuk 5 tenslotte komen de op hoofdlijnen te nemen stappen in het proces aan bod.

In de bijlage is het DNA van de in Heerhugowaard gevestigde scholen ter informatie bijgevoegd. Het gaat zoveel mogelijk in op de variabelen per school die van invloed zijn op de projectvoorstellen. Bijlage 2 geeft een matrix van de variabelen vs. de projecten en bijlage 3 bevat een literatuurlijst van de t.b.v. dit rapport geraadpleegde bronnen.

2. Cruciale succesfactoren

In dit hoofdstuk komt een aantal cruciale succesfactoren bij de aanpak van zwerfafval met leerlingen aan bod. Deze zijn gebaseerd op de opgedane ervaringen van Gemeente Schoon de thematrajecten participatie. Het zijn factoren die in die trajecten hebben bijgedragen aan het succes ervan, maar dat wil niet zeggen dat het voor elke specifieke situatie nodig is of werkt.

2.1 VOOR EN DOOR LEERLINGEN

Uit ervaringen met zwerfafvalprojecten op scholen blijkt dat één van de succesfactoren het direct betrekken van de leerlingen is, van begin tot eind. Niet alleen zijn leerlingen over het algemeen erg creatief in het verzinnen van oplossingen voor dergelijke problemen, ze zijn en kennen ook zelf de doelgroep. Dit geeft cruciale informatie over hoe de aanpak zo effectief mogelijk kan worden ingestoken. Het enthousiasme van kinderen en jongeren werkt vaak ook aanstekelijk waardoor andere partijen worden aangezet actie te ondernemen.

2.2 SCHOLEN BETREKKEN VRAAGT OM EEN LANGE ADEM

Scholen zijn een essentieel onderdeel van de gemeenschap en vervullen in de leefwereld van de leerlingen, ouders en leraren, een essentieel onderdeel. Ook in de buurt waarin scholen zijn gevestigd, vervullen ze een bepaalde (sociale) rol. Daarnaast veroorzaken jongeren van 12-24 jaar tot 1,7 keer mee zwerfafval dan volwassenen (Kennisdig jongeren en zwerfafval, 2008). Het is vanuit die beleving ook zeer logisch scholen te betrekken bij de fysieke omgeving: de openbare ruimte. Toch leert de ervaring dat scholen niet altijd even gemakkelijk zijn te betrekken. Door overvolle agenda's van de staf, die naast lesgeven vaak veel andere taken op zich moeten nemen, past het thema zwerfafval er niet altijd meer bij. Wanneer men voor het eerst met een school contact opneemt, zijn vaak meerdere pogingen nodig om het juiste staflid van de school te pakken te krijgen. Indien hij of zij positief reageert op het thema is het vervolgens nog zaak collega's binnen de school te motiveren en er tijd voor vrij te maken. Bij het betrekken van scholen bij de aanpak van zwerfafval moet er daarom rekening mee gehouden worden dat de tijd tussen een eerste contact en het daadwerkelijk van start gaan met een project wel tot een jaar kan oplopen.

Bepaalde factoren kunnen de behoefte aan een traject en de snelheid waarmee dat in gang gezet wordt, versnellen. Een voorbeeld hiervan zijn klachten uit de buurt over het

gedrag van de leerlingen m.b.t. afval, die bij de school en gemeente kunnen binnenkomen.

Zeker voor een lange termijn aanpak zijn scholen niet altijd te motiveren. Er is buiten het lesprogramma vaak ruimte voor enkele projecten, maar het maken van afspraken om zwerfafval de komende X-aantal jaren vast onderdeel van de activiteiten te laten zijn, is een lang proces. Scholen houden liever wat ruimte over voor meer actueel getinte projecten. Mocht de (uiteindelijke) ambitie van de gemeente toch zijn het op structurele basis uitvoeren van dergelijke activiteiten, dan zal daar ook een lange adem mee gemoeid zijn.

2.3 SPREEK DE TAAL VAN DE LEERLINGEN

De taal van de gemeente en de taal van leerlingen / scholen verschilt. Verstandig is aan te sluiten bij de 'taal' van de leerlingen, zonder daarbij te ver door te schieten. Dat betekent: geen oversimplificatie van het taalgebruik, maar wel vakjargon zoveel mogelijk vermijden en leerlingen als volwassenen behandelen. Termen als bossages, gemeentelijk areaal en het ledigen van afvalbakken zullen de leerlingen niet bekend in de oren klinken; spreek daarom liever van struiken, een 'gebied', leegmaken van prullenbakken.

2.4 COMBINEER KORTE EN LANGE TERMIJN

De combinatie van korte en lange termijnacties is vrijwel bij elk beleid dat wordt uitgevoerd een aanbeveling. Bij de aanpak van zwerfafval ligt het iets gecompliceerder. Daarin betekenen korte termijn acties vaak het plaatsen van extra prullenbakken of het prikken / opruimen van zwerfafval. De aanwezigheid van voldoende prullenbakken creëert een basisvoorwaarde om de rest van de aanpak op te baseren. Toch zijn het activiteiten waarvan de kans groot is dat ze een tijdelijk of slechts beperkt effect hebben. Duurzamer is het in te zetten op gedragsverandering, maar dat is een lang proces. Met gedragsverandering wordt het probleem namelijk op termijn voorkomen (preventie). Door deze twee zaken te combineren kan het aanvankelijke enthousiasme door een korte termijnresultaat in de aanpak langer behouden blijven om zo door te zetten naar maatregelen voor de lange(re) termijn.

2.5 ZOEK DE VERBINDING MET ANDERE PARTIJEN

Scholen gevestigd in een woonwijk hechten vaak veel waarde aan een goede relatie met de omgeving, zodat klachten zoveel mogelijk worden voorkomen. Zo is het voor een ondernemer op een snoeproute wenselijk dat zijn omgeving schoon is, ook ten opzichte van de andere klanten. Voor verduurzaming van de aanpak is een goede relatie met de

omgeving dan ook belangrijk, omdat het voor partijen dan eenvoudiger is elkaar aan te spreken op de gemaakte afspraken en zij elkaar kunnen motiveren. Ook voor de gemeente kan dit een voordeel zijn.

Natuurlijk is niet elke ondernemer of bewoner bereid mee te werken en indien dat een sleutelfiguur is kan het proces gefrustreerd worden. Hoe dan ook zal het extra tijd vergen als naast de school ook andere partijen worden betrokken bij de aanpak, zeker indien de contacten nog volledig moeten worden opgezet. Ondernemers hebben immers vaak weinig tijd voor dergelijke projecten en als bewoners niet goed gegroepeerd zijn, is het lastig een centraal aanspreekpunt te vinden. Een welzijnsorganisatie kan hierin wellicht een helpende hand bieden.

De ervaring leert wel dat het betrekken van meerdere partijen vaak tot een win-winsituatie leidt. Aan te raden is dan ook hier zoveel mogelijk op te sturen.

2.6 BETREK DE BINNEN- EN BUITENRUIMTE

Uiteraard is het voor de gemeente nuttig als scholen juist de buitenruimte gaan schoonhouden. Rommel die daar geproduceerd wordt door leerlingen heeft invloed op de rest van de omgeving en haar gebruikers. Voor scholen is echter de binnenruimte vaak een bron van ergernis. Na de pauze blijft er veel afval achter in de aula of op trappen en continu surveilleren is niet mogelijk. Aan te raden is daarom een zwerfafvalproject zowel over de binnen- als de buitenruimte van de school te laten gaan.

2.7 SPEEL IN OP WAT ER IN DE SCHOOL LEEFT

Elke school is weer anders: niet alleen qua leerrichtingen/niveaus, grootte en locatie maar ook op gebied van buitenschoolse activiteiten en speerpunten. Zo zijn er scholen met bepaalde (Unesco-)duurzaamheidsambities, scholen die zoveel mogelijk sociaal betrokken willen zijn in de wijk en scholen die juist sport of cultuur als speerpunt hebben. Logischerwijs kan het de mogelijkheden voor een aanpak van zwerfafval vergroten als hier op wordt aangesloten.

2.8 MAAK HET ONDERWERP AANSPREKEND

Het onderwerp zwerfafval is voor veel jongeren niet direct aansprekend. Er zijn grofweg twee tactieken te onderscheiden om het onderwerp wel 'sexy' te maken. Voor een deel van de jongeren zal gelden dat zij vanuit het oogpunt van duurzaamheid aangesproken kunnen worden en daarop zullen aanslaan. Een presentatie over de plastic vervuiling in de wereldoceanen (plastic soep), gerelateerd aan de vervuiling in de lokale omgeving, kan voor hen tot de verbeelding spreken. Voor een ander deel van de jongeren zal het

meer aanspreken als het effect op de directe leefomgeving zichtbaar wordt gemaakt: dat kan bijvoorbeeld door de relatie te leggen met een schone speeltuin voor de broertjes of zusjes. Soms werkt het ook als zichtbaar wordt hoeveel geld het kost om alle zwerfafval steeds te laten opruimen door de gemeente.

2.9 MAAK COMMUNICATIE ONDERDEEL VAN DE AANPAK

Zeker wanneer het gaat om bewustwording van het probleem of het verbeteren van de 'reputatie' van de betreffende school in de wijk, zal het gebruik van moderne communicatiemiddelen bijdragen aan het succes van de aanpak. Dit geldt zowel voor interne als voor externe communicatie. Facebook, Twitter en websites van lokale kranten kunnen dienen als middelen. Een voorbeeld daarvan is het Revius Lyceum in Wijk bij Duurstede, dat intensief Twitter heeft gebruikt om in eerste instantie leerlingen bewust te maken van het snoeproute probleem en in tweede instantie het succes van de aanpak uit te dragen (zie onderstaand).

Revius Lyceum Wijk @ReviusWijk 10 Dec
Vuil op snoeproute Jumbo - Revius het blijkt dat bekeuring 340 euro kost van Politie ! pic.twitter.com/Yqr3gWEY
Hide photo Reply Retweet Favorite More

Revius Lyceum Wijk @ReviusWijk 21 Dec
Hoe bestaat het? De twee blikvangers zijn al geplaatst op de snoeproutes.
Alweer door leerlingenraad in 2012 klaar ! pic.twitter.com/vqRtffW8
Hide photo Reply Retweet Favorite More

Kort samengevat zijn cruciale succesfactoren bij de aanpak van zwerfafval met scholen:

1. Betrek de leerlingen van begin tot eind bij het project
2. Houd rekening met de tijd die het kost om een school te betrekken
3. Spreek de taal van de leerlingen, maar overdrijf niet
4. Combineer korte en lange termijn acties
5. Betrek in de aanpak zowel de binnen- als buitenruimte van een school
6. Haak aan op wat er in de school speelt qua projecten en activiteiten
7. Maak het onderwerp aansprekend
8. Zoek verbinding met andere sleutelfiguren rondom de school
9. Besteed veel aandacht aan communicatie in het traject

3. Aanpak op maat

Om scholen te betrekken bij de aanpak van zwerfafval, moet rekening worden gehouden met het 'DNA' van de school (zie bijlage 1). Op die manier kan voor elke school, groep of klas een aanpak op maat worden samengesteld / vormgegeven, afhankelijk van de wensen en mogelijkheden van de school en de gemeente.

Niet elk type leerling zal enthousiast worden van dezelfde activiteiten en niet elke activiteit is geschikt voor een grote groep. Aan de hand van de combinatie van factoren op een school kan een aanpak op maat worden vormgegeven. Dit hoofdstuk gaat in op hoe deze factoren en kenmerken invloed uitoefenen en hoe zo een aanpak op maat kan worden voorgesteld. De onderscheiden invloedrijke factoren zijn opgedeeld in omgevingsfactoren, kenmerken van de doelgroep voor de aanpak en overige factoren. In de bijlage is een matrix opgenomen van de voorgestelde projecten (zie hoofdstuk 4) in relatie tot deze elementen.

Dit hoofdstuk is opgedeeld in drie delen. In paragraaf 3.1 komen de omgevingsfactoren aan bod, in paragraaf 3.2 de kenmerken van de doelgroep en in paragraaf 3.3 een aantal overige factoren. In de slotparagraaf (3.4) wordt kort aangestipt hoe andere partijen dan scholen mogelijk kunnen worden betrokken.

3.1 OMGEVINGSFACTOREN

- *Is er een specifiek gebied waarop gefocust wordt?*
Niet elke school in Heerhugowaard is gevestigd in de buurt van een winkelstraat of park en niet overal is overlast van snoeproutes. Wanneer scholen zonder deze kenmerken toch geïnteresseerd zijn in een aanpak van zwerfafval, heeft het geen nut in te zetten op een schoonmaakactie, op gebiedsadoptie of op het ontwerpen van prullenbakken. Wel is het mogelijk aan bewustwording te doen, door projecten op te zetten als een promotiecampagne of het geven van introductielessen aan andere klassen of op (basis)scholen.
- *Zo ja, om welk soort gebied gaat het?*
Een andere variabele is om welk type focusgebied het gaat. Dit heeft zowel invloed bij een eenmalige als bij een structurele aanpak (zie ook verderop in tekst).
 - Wanneer wordt gefocust op een snoeproute, is de kans groot dat het direct tot de verbeelding van de leerlingen spreekt. Ze zullen vrij snel het probleem erkennen,

- immers, een snoeproute wordt vaak direct veroorzaakt door de leerlingen (of andere leeftijdsgenoten). Het sluit aan op de belevingswereld van leerlingen.
- Dat geldt ook voor een hangplek, al is daar de kans groter dat de oorzaak niet alleen bij de leerlingen van een bepaalde school ligt, of slechts bij een zeer klein deel van die leerlingen.
 - Ook een park of plantsoen zou onderdeel kunnen zijn van een zwerfafvalaanpak met leerlingen. Wanneer het park dichtbij de scholen ligt, is er een kans dat het onderdeel is van de snoeproute. Met de aanpak van zwerfafval in een park kan de reputatie van de school meer uitgedragen worden, omdat het bij uitstek een veelgebruikt onderdeel van de buitenruimte is. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met de omvang van het park. Een park kan soms te groot zijn voor een kleine groep leerlingen, maar ook onoverzichtelijk om er een grotere groep leerlingen op los te laten.
 - Wellicht zijn ouders geen voorstander van het aanpakken van zwerfafval buiten de directe schoolomgeving.
- *Worden er andere partijen betrokken?*

Een andere keuze mogelijkheid is een aanpak met of zonder partijen in de omgeving van de school. Er kan bv. gedacht worden aan de grote groep ZAPPers in Heerhugowaard, de 11 wijkpanels, ondernemers en andere scholen. Niet alle activiteiten zijn geschikt voor uitvoering door meerdere typen partijen. Adoptie van een gebied of een eenmalige schoonmaakactie kan prima met de buurt of ondernemers worden opgepakt maar een bewustwordingsactie onder leerlingen door een promotiecampagne binnen de school of een inhoudelijk project over zwerfafval zal daar wat minder geschikt voor zijn.

Het betrekken van andere partijen kan invloed hebben op de vorm van de aanpak die wordt gekozen, de gevolgde communicatiestrategie en de tijdsduur van het traject.

3.2 KENMERKEN DOELGROEP

- *Wat is de leeftijd van de te betrekken leerlingen?*
 - Jongere leerlingen zullen sneller geneigd zijn autoriteit te volgen (brugklassers), zijn meer plichtsgetrouw
 - Oudere leerlingen zijn minder plichtsgetrouw, maar de verwachting is dat een deel van hen gemotiveerd kan raken vanuit het kader van duurzaamheid, omdat zwerfafval dan onderdeel wordt van een groter geheel.
 - Oudere leerlingen zijn rond examentijd niet inzetbaar
 - Scholen hebben vanaf het schooljaar 2014-2015 niet meer de verplichting maatschappelijke stages voor de eerste en tweede klassen uit te voeren, maar een aantal scholen gaat hier wel mee door. Eerste en tweede klassers kunnen op dergelijke scholen in dat kader wellicht bijdragen aan de aanpak van zwerfafval.

- *Welk vakkenpakket hebben de leerlingen?*

Vanuit de ervaringen met het betrekken van scholen komen de volgende aanknopingspunten naar voren waarmee het thema (zwerf)afval onder de aandacht gebracht kan worden:

- Biologie: duurzaamheid, afbraaktijd van verschillende typen zwerfafval;
- Natuurkunde: in het kader van recycling van batterijen, oude mobieltjes e.d.
- Aardrijkskunde: schone leefomgeving, afval en energie
- Maatschappijleer: de maatschappij, dat ben jij; samen verantwoordelijk voor de (schone) omgeving.
- Handarbeid / kunst: afval als materiaal
- Economie: wat kan afval opleveren? Wat kost het om het schoon te maken?

Het VMBO is ingedeeld in vier sectoren: economie, techniek, zorg en welzijn en landbouw. Op het Havo en Vwo wordt gewerkt met vier profielen: natuur & techniek, natuur & gezondheid, economie & maatschappij en cultuur & maatschappij. Er zijn scholen waar deze vier profielen tot twee hoofdprofielen zijn gebundeld: maatschappij en natuur.

- *Welk niveau hebben de leerlingen?*

Het niveau van de leerlingen (Vmbo, Mbo, Havo of Vwo) kan ook invloed hebben op de mogelijkheden van een aanpak voor zwerfafval. Enerzijds heeft dat een verband met de vakken / profielen die worden aangeboden in deze onderwijsvormen (zie ook boven). Anderzijds is het denkbaar dat voor Vwo-leerlingen een langere termijn en meer macro-doel (zoals duurzaamheid) beter aanslaat dan bij Vmbo-leerlingen. Laatstgenoemden hebben wellicht meer affiniteit bij een doel dat dichtbij hun belevingswereld staat, zoals een schone speeltuin voor hun broertje of zusje. De verwachting is dat dit onderscheid vanaf de 2e of 3e klas van het voortgezet onderwijs is te maken, omdat niveaus en vakkenpakketten dan zijn vastgelegd .

- *Groepsgrootte*

- Met een erg grote groep (>30 leerlingen, meer dan één klas) is het naar verwachting niet mogelijk elke leerling te betrekken bij het totale proces van probleemstelling tot het vinden van oplossingen (brainstorm en uitwerken) en het bepalen van een werkproces en uitvoering hierbij.
- Wel kan een grote groep uiteraard een omvangrijkere activiteit aan, zoals een grote schoonmaakactie langs snoeproutes of in een park nabij de school.
- Kortom, met een kleinere groep is het beter mogelijk veel commitment te creëren bij de groepsleden (het zelf ontwikkelen en uitvoeren van een plan spreekt aan), maar zal de omvang van de activiteit slechts beperkt kunnen zijn. Een kleine groep kan uiteraard wel het ontwikkelde plan goed promoten, zodat later een grotere groep betrokken wordt bij de uitvoering.

- Zoals ook hierboven vermeld, zal een kleine groep meer geschikt zijn voor betrokkenheid bij een structurele activiteit dan een grote groep.
- De groepsgrootte kan ook invloed uitoefenen op de infrastructuur en inzet die gewenst is vanuit de gemeente.

3.3 OVERIGE FACTOREN

- *Gaat het om een eenmalige of structurele actie?*
 - Structurele acties zullen veel meer voorbereidingstijd kennen, met name in het werven van deelnemers, alsmede een pilot of proeffase vereisen om te ontdekken of de uitgedachte activiteiten ook in de praktijk werken.
 - Het is verstandig rekening te houden met een groter aantal deelnemers bij een eenmalige actie. Over het algemeen is het zo dat een eenmalige schoonmaakactie bijvoorbeeld op veel enthousiasme kan rekenen, maar voor bijvoorbeeld een vaste adoptie van een prullenbak al minder animo is.
 - Bij een structurele actie is het zaak ook na te denken over een beloning voor de deelnemers, terwijl dit bij eenmalige acties meestal niet nodig is.
 - Afhankelijk van het type activiteiten, is het bij een structurele aanpak met dezelfde vrijwilligers van belang rekening te houden met zaken als aansprakelijkheid, verantwoordelijkheden en wellicht vrijwilligersverzekeringen. Zeker wanneer er een structurele beloning in het spel is, is het wenselijk dat de verantwoordelijken ook kunnen worden aangesproken op (kwaliteit van) de uitgevoerde activiteiten.
- *Wordt het verbonden aan een activiteit op school?*

Naast reguliere zaken hebben veel scholen ook projectmiddagen en jaarlijks terugkerende activiteiten met daarin een focus op bepaalde maatschappelijke verantwoordelijkheden. Wanneer de jaarplanning van scholen al erg druk bezet is met dergelijke bezigheden, is er niet altijd ruimte over voor een eenmalige of structurele activiteit op het gebied van zwerfafval. Raadzaam is het dan verbinding te zoeken met de reeds geplande activiteiten op de jaaragenda.
- *In welke tijd van het jaar wordt het uitgevoerd?*

Afhankelijk van de tijd van het jaar waarin contact op gang komt met de scholen of een activiteit wordt uitgevoerd, spelen de volgende zaken mee:

 - De jaarplanning van de school is over het algemeen drukbezet aan het begin van het schooljaar, rond de kerst en rond het einde van het schooljaar (rapportvergaderingen, examens, e.d.). Hier dient rekening mee gehouden te worden.

- Gedurende het vroege najaar, de lente en zomer zijn leerlingen meer buiten actief waardoor het zwerfafvalprobleem groter kan zijn. Dat geldt met name op het schoolplein en hangplekken. Snoeproutes zullen het hele jaar door worden gebruikt.
 - In het najaar kan de actie worden gecombineerd met bladruimen. In september aan de Keep it Clean Day en in december aan het opruimen van vuurwerkafval. In het voorjaar is het mogelijk het bloesemafval mee op te ruimen.
 - Verbinding zoeken met andere partijen, zoals ondernemers, kan in de decemberperiode lastig zijn, vanwege de drukte.
 - Wanneer activiteiten over de zomervakantie worden heengegild, dient rekening te worden gehouden met de wisseling van leerlingen. Hogere klassen doen examens en gaan van school. Als er via een andere groepsvorm (bijvoorbeeld een leerlingenraad) wordt gewerkt, is de kans groot dat er ook een 'wisseling van de wacht' plaatsvindt van schooljaar tot schooljaar.
 - Uiteraard dient er rekening gehouden te worden met de schoolvakanties.
- *Ligt de focus binnen of buiten het schoolgebouw?*

Afvalproblemen kunnen zowel binnen als buiten de school spelen. Wanneer kleinschalig wordt begonnen, is het onoverkomelijk binnen of buiten de school te beginnen en de aanpak vervolgens uit te breiden.

Argument om binnen de school te beginnen is dat (de medewerkers van) een school naar verwachting enthousiaster worden als hun directe omgeving (binnen) wordt aangepakt. Risico is wel dat zodra dat is aangepakt en de situatie is verbeterd, het enthousiasme om ook buiten de schoolomgeving aan de slag te gaan, is getemperd. Anderzijds is het wellicht moeilijk scholen te motiveren eerst de buitenruimte aan te pakken. Omgaan met dit dilemma vereist een goede relatie en afspraken. Afhankelijk van waar het grootste probleem volgens de school ligt en de schaalgrootte van (de eerste fase van) het project kan dus worden bepaald of er binnen of buiten de school wordt gestart .

3.4 AANPAK OP MAAT VOOR ANDERE PARTIJEN

De gemeente Heerhugowaard focust zich niet alleen op het betrekken van middelbare scholen bij de aanpak van zwerfafval. Indien de mogelijkheid zich aandient, zal het ook mogelijk moeten zijn andere partijen te betrekken. Zo kan het gaan om bewonersverenigingen, zorginstellingen (bv. voor licht beperkten), basisscholen en kinderopvang (laatstgenoemde wordt reeds betrokken).

Voor het betrekken van deze partijen is het raadzaam per partij de volgende accenten te leggen:

- Voor *zorginstellingen* -denk aan licht (verstandelijk) beperkten - zal het verstandig zijn met een kleinere groep aan het werk te gaan, omdat de begeleiding wellicht specialistische kennis vereist maar in elk geval intensiever zal moeten zijn. Op basis van eerdere ervaringen van Gemeente Schoon kan niet worden gezegd dat er vaak een snoeproute in de omgeving van zorginstellingen is. Uiteraard kan dan nog altijd een woonwijk of park worden aangepakt. Daarnaast is het waarschijnlijk dat hier een éénmalige actie het beste werkt of wellicht een jaarlijks terugkerende actie. Een structurele aanpak opzetten met verstandelijk beperkten behoort misschien minder tot de mogelijkheden. Wat eenvoudigere activiteiten zoals een eenmalige schoonmaakactie hebben de voorkeur.
- *Bewonersverenigingen* zullen vermoedelijk vrij zelfstandig zijn en zelf een probleem(gebied) kunnen aanduiden. Vaak gaat het om een beperkt aantal mensen dat in een bewonersgroep het voortouw neemt. Een eenmalige actie is een mogelijkheid bij bewonersverenigingen / wijkpanels, maar de verwachting is dat zij ook een structurele actie willen uitvoeren, zodat hun wijk ook schoon blijft. Qua activiteiten kan het voor het probleembesef goed zijn te beginnen met een wijkshow. Vervolgens kan al snel worden doorgeschakeld naar het opzetten van een team om de woonomgeving schoon te houden of zelfs adoptie van gebieden.
- Om *basisscholen* te betrekken zullen eveneens de accenten anders moeten worden gelegd. Jongere kinderen kunnen minder zelfstandig werken en bovendien fysiek geen 'zwaar' werk doen. Bovendien zullen ouders / leraren meer beschermend optreden als het om jonge kinderen gaat. De verwachting is ook niet dat er snoeproutes bestaan bij basisscholen, omdat leerlingen vaak niet het schoolplein af mogen. Basisschoolleerlingen vragen meer begeleiding, zodat er met kleinere groepen gewerkt zal moeten worden (of meer begeleiders). De focus zal eerder liggen op de binnenruimten en het schoolplein, dan een wijk of buurt. Op gebied van bewustwording kan er veel gedaan worden op de basisschoolleeftijd. Kinderen op deze leeftijd zijn gemakkelijker beïnvloedbaar dan pubers. Wanneer leerlingen op jonge leeftijd aanleren het afval in de prullenbak te gooien, zullen ze dit op latere leeftijd hopelijk nog naleven.

4. Projectvoorstellen

Dit hoofdstuk bevat een aantal concept projectvoorstellen die kunnen worden gebruikt in de aanpak van zwerfafval met middelbare scholen in Heerhugowaard.

Doelstelling van de projectvoorstellen lopen uiteen. Sommige voorstellen zijn bedoeld om leerlingen bewust te laten worden van het probleem, het probleem aan te pakken, de aanpak te promoten en uit te breiden.

De projectvoorstellen zijn bedoeld voor de leerlingen en min of meer 'hapklaar'. De voorstellen kunnen gezien worden als concrete projectomschrijvingen maar zijn uiteraard aan te passen op basis van het DNA van de school. De projectvoorstellen hebben een geschatte doorlooptijd van ongeveer drie maanden.

Er komen per voorstel steeds de volgende zaken aan bod:

- Doel: doel van het project;
- Omschrijving: korte omschrijving van hoe het doel bereikt wordt;
- Aanpak in stappen: concreet stappenplan voor de aanpak;
- Inzet: hier wordt aangegeven hoeveel tijd er nodig is om het project uit te voeren uitgedrukt in leerlinguren. Dat betekent dat 15 uur bijvoorbeeld staat voor 5 leerlingen die ergens gezamenlijk 3 uur mee bezig zijn. Het gaat om een inschatting.
- Tips voor de uitvoering van het project.

De volgende voorstellen worden omschreven:

- Ontwikkelen van een campagne tegen zwerfafval
- Het organiseren van een (jaarlijkse) opschoonactie
- Het doen van een buurtonderzoek
- Het opzetten van een team met bewoners of ondernemers voor de aanpak van zwerfafval
- Het lesgeven over het thema zwerfafval in andere klassen / op andere (basis)scholen
- Gebiedsadoptie

4.1 VOORSTEL 1: CAMPAGNE TEGEN ZWERFAFVAL

1 Creatieve Campagne – Zwerfafval: gooi het in de groep!	
Doel	Leerlingen bewust maken van het probleem zwerfafval
Omschrijving	Door een ludieke en aansprekende communicatiecampagne op te zetten duidelijk maken dat zwerfafval 'niet cool' is; worden leerlingen zich ervan bewust dat afval gewoon in de prullenbak moet.
Aanpak in stappen	<p>1: Onderzoek en plan opstellen. Leerlingen doen in deze stap kort onderzoek naar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat werkt wel en wat werkt niet? • Wat zijn de mogelijkheden binnen de school? Mogen er b.v. posters opgehangen worden? • Wat zijn de benodigdheden? Bv. een softwareprogramma om zaken te ontwerpen of monteren, kosten voor drukkerij, film- of fotocamera, kostuums / make-up, etc. • Evt. een film om gedrag van leerlingen op te nemen, dat in de laatste stap gebruikt kan worden. <p>2: Voorbereiding Leerlingen voeren het plan uit: ze maken een script en de film of ontwerpen de posters</p> <p>3: Uitvoering: lancering campagne Leerlingen publiceren de film of hangen de posters op.</p> <p>4: Evaluatie: werkt het? Leerlingen onderzoeken na een paar maanden of de campagne effect heeft gehad. Er wordt een enquête opgesteld en afgenomen (of internetpoll) met de vraag of de leerlingen de posters, de actie of het filmpje kennen en of zij zich anders gedragen. Eventueel kan dit gefilmd worden en opnieuw gepubliceerd. Onderzoek ook of er minder afval in het park en rond de school ligt dan voorheen.</p>
Inzet	<p><i>Stap 1: 19 leerlingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Internetonderzoek: 2 uur • Gesprek met conciërge: wat mag wel / niet: 2 uur • Benodigdheden onderzoeken: 2 uur • Plan uitdenken en uitschrijven: 12 uur • Afstemmen met schoolleiding: 1 uur <p><i>Stap 2: 40 leerlingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Script of ontwerpschets poster: 10 uur • Filmen of ontwerp(en) definitief maken: 20 uur • Monteren of drukkerij regelen en drukken: 20 uur <p><i>Stap 3: 10 uur</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Film publiceren en promotie of posters verspreiden: 10 uur <p><i>Stap 4: 20 uur</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Enquêtes opstellen: 5 uur • Onderzoek doen / enquêtes afnemen (+ evt filmen): 5 uur • Evaluatierapportje schrijven of filmpje monteren: 10 uur <p><i>Totale geschatte inzet: 89 leerlingen</i></p>
Tips	<ul style="list-style-type: none"> • Een filmpje is leuk en heeft veel effect,. Het is wel goed een <i>aantal</i> korte filmpjes te maken van ca 5

minuten, zodat je eens in de zoveel tijd er één kunt publiceren.

- Maak voor verspreiding gebruik van facebook, hyves, twitter en de website van de school
- Laat de campagne 'voor en door' leerlingen zijn: zij weten zelf immers het beste wat hun medeleerlingen aanspreekt en zijn daar vaak ook heel creatief in.
- Als een campagne wordt aangemeld bij www.supportervanschoon.nl kunnen er vlaggen en ander promotiemateriaal worden besteld.
- In de campagne kan een guerilla-marketingactie worden toegepast of met shock-effecten gewerkt worden.
- Hoe meer leerlingen zijn betrokken bij de campagne, hoe groter de kans is dat het aanslaat. Ook geldt veelal: als iemand een campagne ontwikkelt om afval weg te gooien, zal die persoon zelf ook geneigd zijn het afval netjes weg te gooien. .
- Er kan wellicht gebruik gemaakt worden van de promotiematerialen van Gemeente Schoon
- Een poster kan voor langere tijd ergens hangen, maar verliest na een tijdje misschien wel effect.

4.2 VOORSTEL 2: BUURTONDERZOEK

2 Buurtonderzoek	
Doel	Duidelijk in kaart brengen waar volgens de <i>bewoners</i> de grootste problemen liggen in de openbare ruimte op dit moment en daar zelf oplossingen voor bedenken
Omschrijving	Een subjectief (belevings)onderzoek naar de staat van de openbare ruimte kan extra informatie bieden ten opzichte van objectieve zwerfafvalmetingen. Met dit onderzoek wordt bekeken hoe / of buurtinwoners het probleem zien. Leerlingen worden zich zo meer bewust van de leefomgeving (inwoners vinden andere zaken belangrijk dan scholieren) en gaan zich er ook naar gedragen.
Aanpak in stappen	<p>0: optioneel: objectieve zwerfafvalmeting Optioneel in dit project is het uitvoeren van een objectieve schouw door gemeente, evt. met bewoners / scholieren. De gemeente heeft een streefwaarde (niveau C): wordt deze (overal) gehaald?</p> <p>1: Onderzoeksopzet De leerlingen geven in dit korte document aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wie ze willen gaan spreken en in welk gebied • Wat ze op hoofdlijnen willen vragen aan de bewoners • Taakverdeling <p>2: Enquête opstellen De leerlingen stellen de vragenlijst op die wordt afgenomen.</p> <p>3: Afnemen onderzoek en kennismaken <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen nemen het onderzoek maar maken intussen ook kennis met de buurtbewoners </p> <p>4: Resultaten verwerken</p> <p>5: Presentatie resultaten De leerlingen presenteren de resultaten in de klas of aan het schoolbestuur en/of gemeente en/of bewoners. Ze doen een voorstel voor wat er moet gebeuren. Indien een objectieve schouw is uitgevoerd, kunnen de resultaten hiervan worden vergeleken.</p>
Inzet	<p><i>Stap 0: 8 leerlinguren (optioneel)</i></p> <p><i>Stap 1: 8 leerlinguren</i></p> <p><i>Stap 2: 6 leerlinguren</i></p> <p><i>Stap 3: 40 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eerste ronde: 30 leerlinguren • Tweede ronde (niet thuis etc): 10 leerlinguren <p><i>Stap 4: 20 leerlinguren</i></p> <p><i>Stap 5: 20 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Brainstorm over vervolgstappen: 15 leerlinguren • Presentatie opstellen: 5 leerlinguren <p><i>Totale geschatte inzet: 94 leerlinguren</i></p>

Tips	<ul style="list-style-type: none">• Draag zorg voor een goede 'instructie' aan de leerlingen om de bewoners te benaderen. De instructie is ook nodig als er een objectieve meting wordt gedaan, maar zal dan meer technisch van aard zijn.• Om gemakkelijk en snel in contact te komen met (een groep) buurtbewoners wellicht Kern8 om hulp vragen.• Om de relatie tussen bewoners en leerlingen te verbeteren kunnen leerlingen met een bewoner of groep bewoners eerst een kop koffie gaan drinken en hen wat vragen stellen. Alhoewel het geen onderdeel is van dit projectvoorstel, is het mogelijk dat er behoefte is spijkers met koppen te slaan en zelf al aan de slag te gaan met opruimen.• Het afnemen van de vragenlijst zou ook digitaal kunnen, via twitter of via de website van de school. Voordeel is dat de resultaten dan makkelijk te verwerken zijn. Nadeel is dat oudere bewoners dan misschien niet worden bereikt.• Geef een vervolg aan het buurtonderzoek door de belangrijkste knelpunten voor de <i>bewoners</i> aan te pakken met henzelf, de school, gemeente en evt andere partijen.• Leg het (onderzoeks)proces goed vast, zodat het niet alleen (jaarlijks) herhaald kan worden maar ook als les- / leerstof kan worden gebruikt.
-------------	---

4.3 VOORSTEL 3: ORGANISEREN OPSCHOONDAG

3 Organiseren opschoondag	
Doel	Een opruimactie organiseren in de omgeving rond de school met zoveel mogelijk leerlingen. In Heerhugowaard wordt dit deels al opgepakt, bijvoorbeeld met de buitenschoolse opvang.
Omschrijving	Met een prikactie wordt de omgeving schoongemaakt en deels bewustwording gecreëerd onder de leerlingen. Eén groep leerlingen (bijvoorbeeld een klas in opdracht van de leerlingenraad) organiseert de middag; de rest van de school helpt tijdens de middag mee!
Aanpak in stappen	<p>1: Prikgebied en datum vaststellen Leerlingen bakenen het gebied af waar de prikactie zal moeten plaatsvinden en overleggen met de schoolleiding over een geschikte datum.</p> <p>2: Materialen regelen Leerlingen regelen materialen (via de gemeente) voor de dag: zakken, prikkers / knijpers en een beloning voor welke groep het meeste ophaalt. Met de gemeente wordt ook afgesproken dat zij het afval ophalen.</p> <p>3: Promotie opruimmiddag De organiserende leerlingen doen er alles aan de middag zo goed mogelijk te promoten onder de andere leerlingen, zodat er zoveel mogelijk deelnemers zijn. De school publiceert op de website, facebook, en/of twitter een aankondiging.</p> <p>4: Draaiboek opstellen De organiserende leerlingen stellen een draaiboek op voor de middag: hoe laat verzamelt iedereen zich en waar, welke groep krijgt welk gebied, etc.</p> <p>5: Dag uitvoeren De organiserende leerlingen houden een oogje in het zeil en zorgen dat alles goed verloopt. Ook doen zij de prijsuitreiking.</p> <p>6: Resultaten op een rij zetten en publiceren De organiserende leerlingen maken een persbericht waarin de resultaten van de middag staan en sturen dit naar de lokale nieuwswebsites. Het wordt gepubliceerd op de website, facebook, en / of twitter.</p>
Inzet	<p>Deze opdracht vergt veel inzet. Voorstel is daarom één volledige klas verantwoordelijk te laten zijn, zodat de belasting per leerling meevalt.</p> <p><i>Stap 1: 8 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Afbakenen gebied: 4 leerlinguren • Overleg schoolleiding en vastleggen datum: 4 leerlinguren <p><i>Stap 2: 10 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Regelen zakken en prikkers / knijpers: 2 leerlinguren • Nadenken over beloning en regelen: 4 leerlinguren • Gesprekken met gemeente: 4 leerlinguren <p><i>Stap 3: 45 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Opstellen promotieplan: 15 leerlinguren

	<ul style="list-style-type: none"> • Maken / regelen promotiematerialen: 15 leerlinguren • Materialen verspreiden: 5 leerlinguren • Communicatie via facebook / twitter: 10 uur <p><i>Stap 4: 30 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Draaiboek opstellen: 20 leerlinguren • Bespreken met schoolleiding en conciërges: 4 leerlinguren • Aanpassen draaiboek: 4 leerlinguren • Draaiboek verspreiden onder organisatie: 2 leerlinguren <p><i>Stap 5: 75 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Middag bijwonen: 25 leerlingen x 3 uur: 75 leerlinguren <p><i>Stap 6: 20 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Persbericht opstellen: 10 leerlinguren • Bespreken met schoolleiding: 4 leerlinguren • Aanpassen en verspreiden: 6 leerlinguren <p><i>Totale geschatte inzet: 188 leerlinguren</i></p>
<p>Tips</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Via www.supportervanschoon.nl kan een bewoner, leerling, leraar of ambtenaar een schoonmaakactie aanmelden en vervolgens materiaal bestellen, zoals vlaggen, vuilniszakken, hesjes en handschoenen. • Als er ook andere projecten worden uitgevoerd, is het leuk deze van start te laten gaan direct na de prikactie. • Een hoge opkomst vergroot niet alleen het draagvlak voor het vervolg maar ook geldt: “Vele handen maken licht werk”. • Als het draaiboek voor de dag eenmaal is opgesteld, kan het ook voor andere jaren gebruikt worden. • Verbinding kan worden gezocht met de jaarlijkse “keep it clean day” in september of het opruimen van vuurwerkafval rond de jaarwisseling.

4.4 VOORSTEL 4: ONTWIKKELEN VAN EEN LESPROGRAMMA

4 Lesprogramma voor basisschoolleerlingen	
Doel	Het vergroten van de bewustwording onder leerlingen van het probleem zwerfafval, waardoor het in de toekomst wordt voorkomen.
Omschrijving	Leerlingen geven les aan basisscholieren over het onderwerp zwerfafval, zodat zij door het overbrengen van de boodschap zelf ook hun afval niet meer op straat gooien.
Aanpak in stappen	<p>1: interactieve les zwerfafval</p> <p>De leerlingen van de school krijgen een interactieve les over zwerfafval, die de gemeente kan faciliteren. Dit kan tijdens het mentoruur of tijdens het vak Mens & Maatschappij (onderbouw) of Maatschappijleer (bovenbouw). Bezien kan worden in hoeverre het lesprogramma Trash van Gemeente Schoon aanknopingspunten kan bieden. Ook andere lesprogramma's kunnen als basis dienen. Er wordt contact gelegd met afvalbedrijf SITA, met de vraag of leerlingen die les gaan geven op de basisschool, bij hen op excursie mogen komen en een promotiefilmpje mogen maken. In het filmpje wordt duidelijk wat er met het opgehaalde afval wordt gedaan en hoe belangrijk het is het in de prullenbakken te gooien.</p> <p>Stap 2: Invulling lessen</p> <p>In deze stap bepalen de leerlingen hoe hun les eruit komt te zien. De les kan bijvoorbeeld laten zien:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe lang verschillende typen afval op straat blijven liggen; • Wat er gebeurt als het niet opgeveegd wordt • Hoe de afvalverwerking werkt en waarom je afval altijd in de prullenbak moet gooien • Hoe zwerfafval wordt veroorzaakt, hoe groot het probleem is en wat de mogelijke oplossingen ervoor zijn <p>Stap 3: Voorbereiding lessen</p> <p>De leerlingen van de school hebben nu bepaald hoe hun lessen eruit zien, maar ze moeten nog wel voorbereid worden. Wat moeten we weten om de lessen te kunnen geven?</p> <p>De leerlingen verzamelen informatie via internet, boeken, de website van Nederland Schoon (www.nederschoon.nl) maar ook kunnen zij de informatie gebruiken die zij hebben vergaard tijdens de excursie. Daarnaast kan gebruik gemaakt worden van beeldmateriaal. Zo kunnen de stagiaires de wijk in gaan om foto's te maken van vervuilde plekken.</p> <p>Stap 4: start lessen</p> <p>Als de lessen goed zijn voorbereid zullen de stagiaires les geven over het gekozen onderwerp. De lessen kunnen zij op verschillende basisscholen in de gemeente verzorgen. Wellicht is het gemakkelijk als kinderen gaan lesgeven op de basisschool waar ze zelf op hebben gezeten, en/of waar hun jongere broertje of zusje nog naartoe gaan</p>

	<p>Stap 5: opruimactie rond de basisschool</p> <p>Na de les kunnen de ‘docenten’ van de middelbare school met de basisschoolklas aan wie zij les hebben gegeven een korte prikactie houden. Mochten meerdere leerlingen aan dezelfde basisschool lesgeven, kan een deel van het plein worden schoongemaakt.</p>
Inzet	<p>De inzet van leerlingen is bij dit project erg flexibel. Er wordt vanuit gegaan dat minimaal 2 leerlingen nodig zijn voor 1 les. Daar is onderstaande geschatte inzet op gebaseerd.</p> <p><i>Stap 1: Introductieles: 9 uur per leerling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Introductieles: 1 uur per leerling • Excursie: 4 uur per leerling • Film maken in groepsverband: 4 uur per leerling <p><i>Stap 2: Invulling lessen: 4 uur per leerling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bepalen elementen lessen: 4 uur per leerling <p><i>Stap 3: Voorbereiding lessen: 12 uur per leerling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Internetonderzoek naar informatie: 4 uur per leerling • Presentatie voorbereid en vullen voor de les: 4 uur per leerling • Contacten leggen met de betreffende basisscholen en voorbespreking: 4 uur per leerling <p><i>Stap 4: Les geven</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiden: 2 uur • Presenteren en vragen beantwoorden: 1 uur per leerling <p><i>Stap 5: Opruimactie rond de basisschool 2 uur per leerling</i></p>
Tips	<ul style="list-style-type: none"> • Als het een succes is, kan het een jaarlijks terugkerend project worden op de middelbare school / scholen en de basisscholen, waardoor alle scholieren in aanraking komen met het tegengaan van zwerfafval. Elk jaar kunnen leerlingen hun lessen voorbereiden en ook kunnen er andere basisscholen worden benaderd. • De kinderen op de basisschool vinden het misschien leuk als de les anders dan anders wordt gegeven. Bijvoorbeeld door een quiz of gebruik te maken van foto's of filmpjes op het elektronische schoolbord.

4.5 VOORSTEL 5: OPZETTEN BUURTEAM

5 Opzetten team 'buurtwachters' voor prikken of schouwen	
Doel	<p><u>Optie 1:</u> Het opzetten van een buurtprikteam, zodat het (resterende) zwerfafval in de omgeving van de school en het park structureel wordt aangepakt.</p> <p><u>Optie 2:</u> Het opzetten van een 'wijkshouwteam', zodat er periodiek helder in beeld wordt gebracht waar het meeste afval ligt en dit ook wordt opgeruimd.</p>
Omschrijving	<p><u>Optie 1:</u> Aangevoerd door de leerlingen kan een buurtprikteam met een groepje of 'pool' van bewoners periodiek de buurt en de omgeving (bv. park) schoonmaken. Leerlingen werven daartoe de bewoners en maken met hen afspraken.</p> <p><u>Optie 2:</u> Aangevoerd door de leerlingen kan een wijkshouwteam met een groepje of 'pool' van bewoners periodiek de buurt en omgeving schouwen. Leerlingen werven daartoe de bewoners, maken met hen, de gemeente en medeleerlingen afspraken over hoe de meldingen worden doorgezet en aangepakt</p>
Aanpak in stappen	<p>Voor beide opties geldt de volgende aanpak:</p> <p>1: Plan opstellen De leerlingen stellen een plan op, waarin staat hoeveel teams er naar verwachting nodig zijn, welke/hoe bewoners daarvoor benaderd worden, e.d.</p> <p>2: Vragenlijst opstellen De leerlingen stellen een vragenlijst op waarmee ze bewoners gaan benaderen. De lijst wordt besproken met de schoolleiding en zo nodig aangepast.</p> <p>3: Bewoners benaderen Leerlingen benaderen bewoners of zij geïnteresseerd zijn in het deelnemen aan een 'pool' om periodiek of op afroep deel te nemen aan een buurtprikteam.</p> <p>4: Resultaten verwerken De leerlingen zetten op een rij wie geïnteresseerd is, geven dit aan op een kaart en stellen zo logische teams samen.</p> <p>5: Bijwonen sessie met alle vrijwilligers De leerlingen wonen een sessie bij waarin de vrijwilligers wordt uitgelegd wat van hen verwacht wordt en ze ontvangen materialen. De sessie organiseren de leerlingen niet alleen, maar doen dit samen met de gemeente.</p> <p>Optie 2: idem optie 1; maar in stap 5 worden nog afspraken gemaakt met gemeente over hoe wordt omgegaan met de meldingen.</p>
Inzet	<p>Stap 1: 10 leerlinguren</p> <p>Stap 2: 12 leerlinguren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vragenlijst opstellen: 6 leerlinguren • Vragenlijst bespreken: 2 leerlinguren • Vragenlijst aanpassen: 2 leerlinguren

	<p><i>Stap 3: 30 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eerste ronde: 20 leerlinguren • Tweede ronde (niet thuis, etc): 10 leerlinguren <p><i>Stap 4: 40 leerlinguren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij elkaar brengen resultaten van alle enquêtes: 2 leerlinguren • Rapportje opstellen met resultaten: 15 leerlinguren • Logische teams bedenken: 5 leerlinguren • Afstemmen met schoolleiding en informeren gemeente: 5 leerlinguren <p><i>Stap 5: 8 leerlinguren (bij optie 2: 20 leerlinguren)</i></p> <p><i>Totale geschatte inzet: 100 leerlinguren (optie 2: 112 leerlinguren)</i></p>
<p>Tips</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Benader bewoners voorzichtig: jaag ze niet in het harnas maar motiveer ze juist. • Het is goed voor de vragenlijst akkoord te hebben van de schoolleiding. Een goede relatie met omwonenden is voor hen erg belangrijk. • Maak in geval van optie 2 na een schouw afspraken over wie wat oppakt. Ook de gemeente kan hierin een rol krijgen. • Stel als gemeente materiaal beschikbaar • Via www.supportervanschoon.nl kan een bewoner, leerling, leraar of ambtenaar een schoonmaakactie aanmelden en vervolgens materiaal bestellen, zoals vlaggen, vuilniszakken, hesjes en handschoenen.

4.6 VOORSTEL 6: ADOPTIE

Onderstaand projectvoorstel valt niet binnen de huidige ambities van de Gemeente Heerhugowaard, maar kan wellicht als vervolg dienen op de overige voorgestelde projecten.

6 Gebiedsadoptie	
Doel	Het gebied rond de school (of een ander gebied) blijvend schoon houden.
Omschrijving	Groepen leerlingen adopteren elk een gebied. Dat houdt in dat de prullenbakken door die groep worden geleegd en de directe omgeving ervan wordt schoongehouden. Voor het beste schoongehouden gebied kan evt. een kleine beloning of tegenprestatie beschikbaar komen.
Aanpak in stappen	<p>1: Afspraken school en gemeenten over verantwoordelijkheden In deze fase maken de gemeente en de school afspraken over wat de school wil gaan doen en hoe zich dat verhoudt tot de activiteiten van de gemeente. Ook worden de mogelijkheden voor een beloning verkend</p> <p>2: Verdeling verantwoordelijkheden binnen de school Binnen de school wordt de verantwoordelijkheid voor de blikvangers toegekend aan groepen leerlingen, klassen of leerhuizen.</p> <p>3: Opstellen en afstemmen jaarplanning Op basis van de reinigingsschema's en ervaringen van de gemeente wordt een planning opgesteld welke afvalbakken / blikvangers wanneer moeten worden geleegd en of / wanneer daarbij ook de omgeving wordt meegenomen.</p> <p>4: Verkennen mogelijkheden en vormgeven controlesysteem Deze stap vindt parallel plaats aan stap 3 en houdt een kort onderzoek in naar de (on)mogelijkheden van de controle van de uitgevoerde activiteiten. Er wordt kortgezegd een systematiek opgezet om de kwaliteit te kunnen beoordelen. Met een goede systematiek kan op de juiste manier aan het einde van het jaar een beloning worden uitgereikt.</p> <p>5:Uitreiking materialen en van start gaan adoptie Elke 'adoptiegroep' ontvangt materialen om het gebied ook daadwerkelijk schoon te kunnen houden. Als alles geregeld is, gaat de adoptie met een officieel moment van start.</p> <p>6: Monitoring en evaluatie Een half jaar na het van start gaan, wordt de aanpak geëvalueerd en indien deze positief verloopt, gecontinueerd.</p>
Inzet	Dit project vergt niet alleen substantiële inzet van leerlingen, maar zal ook voor de staf van de school en gemeente inzet vragen. Omdat dit erg afhankelijk is van de specifieke invulling en nog niet binnen de ambities van de gemeente valt, is de benodigde inzet t.z.t. nog nader te bepalen.
Tips	<ul style="list-style-type: none"> • Elke prullenbak kan worden voorzien van een bordje of sticker: "deze blikvanger wordt schoongehouden door ..." • Er zal door de school moeten worden bepaald hoe er wordt omgegaan met de jaarlijkse

	<p>wisseling van leerlingen; welke groep(en) verantwoordelijk worden gesteld voor een gebied, etc.</p> <ul style="list-style-type: none">• Indien dit project zijn doorgang vindt zal een vast aanspreekpunt bij de gemeente moeten worden aangesteld om bv. andere problemen in de openbare ruimte te kunnen melden en snel aan te pakken.• Ga op zoek naar gebieden die de adoptant belangrijk vindt: misschien is een bepaalde groep leerlingen altijd op dezelfde plek in de pauzes.• Zoek verbinding met de partijen die actief zijn rond het te adopteren gebied, b.v. bewoners en ondernemers• Sta als gemeente open voor brede tips op het gebied van de openbare ruimte in het adoptiegebied: dus ook bv. als leerlingen in het park een kapot bankje zien..• Via www.supportervanschoon.nl kan een bewoner, leerling, leraar of ambtenaar een schoonmaakactie aanmelden en vervolgens materiaal bestellen, zoals vlaggen, vuilniszakken, hesjes en handschoenen.• De buitenruimte is geen verantwoordelijkheid van de school en als leerlingen daar actief zijn vallen ze dus ook niet onder verantwoording van de school. Het zou kunnen dat niet alle ouders van de leerlingen hier blij mee zijn.
--	--

5. Proces en organisatie

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste stappen uiteengezet voor het samen met de scholen uitvoeren van een project rond zwerfafval, uitgaande van de projectvoorstellen. Er wordt in deze stappen van uitgegaan dat een eerste contact tussen de school en gemeente al is gelegd. Om dit te stimuleren is het raadzaam als gemeente kenbaar te maken richting de scholen dat de gemeente een faciliterende rol kan spelen richting de scholen als het gaat om de aanpak van zwerfafval en er projectvoorstellen liggen die op basis van het DNA van de school gemakkelijk kunnen worden vormgegeven. Binnen de gemeente is er reeds een handleiding beschikbaar over hoe om te gaan en contact te leggen met de diverse scholen.

De onderwijsinstellingen krijgen zo de mogelijkheid, indien geïnteresseerd, met de gemeentelijke organisatie contact op te nemen waarna snel gestart kan worden met de volgende stappen. Uiteraard is de specifieke invulling van deze stappen projectafhankelijk.

5.1 STAP 1: EERSTE GESPREK MET DE SCHOOL

Stap één is een verkennend gesprek met de betreffende school. Het is een open gesprek waarin de vraag / mogelijkheden en problemen m.b.t. zwerfafval van de school worden verkend. Van belang is bij dit startgesprek uit te gaan van de wensen en mogelijkheden van de school, zodat de aanpak zoveel mogelijk *voor en door* de school zal zijn. De volgende punten kunnen tijdens het gesprek aan de orde komen:

- De school geeft aan waarom zij het thema wil behandelen en hoe zij de aanpak van zwerfafval zou willen invullen;
- De school kan aangeven (intern en extern) welke groepen / partijen ze daar graag bij zou willen betrekken;
- Inhoudelijk doel bepalen: De gemeente licht de mogelijkheden en hun doelstelling toe maar adviseert ook de succesfactoren ter hand te nemen.
- Het voorleggen van de lijst met afhankelijke variabelen, die in de volgende stap kunnen worden ingevuld.

Inhoudelijk doel: wat is de zwerfafvalproblematiek?

Voor de analyse van de (zwerf)afvalproblematiek is het raadzaam een schouw uit te voeren, vanwege de betrokkenheid en bewustwording, het liefst door de leerlingen van de betreffende school. Er kunnen bestaande beoordelingscriteria worden ingezet die door veel gemeenten en andere partijen worden gebruikt om de openbare ruimte objectief te kunnen beoordelen. Een voorbeeld hiervan is de CROW-beeldstandaarden:

Groen-boomspiegel-zwerfafval fijn (RAW Hoofdcodes 70.24.01/70.24.51)				
A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen fijn zwerfafval.	Er ligt weinig fijn zwerfafval.	Er ligt redelijk veel fijn zwerfafval.	Er ligt veel fijn zwerfafval.	Er ligt zeer veel fijn zwerfafval.
fijn zwerfafval (≤ 10 cm)	fijn zwerfafval (≤ 10 cm)	fijn zwerfafval (≤ 10 cm)	fijn zwerfafval (≤ 10 cm)	fijn zwerfafval (≤ 10 cm)
0 stuks per stuk	≤ 3 stuks per stuk	≤ 10 stuks per stuk	≤ 25 stuks per stuk	> 25 stuks per stuk

Van belang is vervolgens een conclusie te trekken over het gebied en het probleem en inhoudelijke doel daarbij te bepalen:

- Is er al een eerste aanwijsbare oorzaak voor het zwerfafval? Bijvoorbeeld het feit dat er geen prullenbakken zijn geplaatst, dat de prullenbakken op onlogische plekken staan of deze vaak vol zitten.
- Is er sprake van hotspots? Denk hierbij aan:
 1. *Afval bij afvalverzamelingsplaatsen*
Doel op korte termijn kan dan zijn dat er 50% minder meldingen van afval zijn. Op de lange termijn kan het bijvoorbeeld gaan om de schoonheidsgraad op het stedelijk gemiddelde te brengen.
 2. *Zwerfafval bij winkelcentrum*
Doel kan in dit geval zijn op korte termijn bewustwording te creëren bij publiek door promotie en ludieke acties. Op de lange termijn kan het gaan de situatie op stedelijk gemiddelde te brengen en te zorgen dat winkeliers een bijdrage leveren aan het schoonhouden van het winkelcentrum.
 3. *Zwerfafval op snoeproutes*
Doel kan zijn de snoeproute aan te pakken met extra of een ander type prullenbakken of een schoonmaakactie. Meer op de lange termijn kan het doel zijn scholieren zich bewust laten worden van het probleem.

5.2 STAP 2: BEPALEN VARIABELEN

De school bepaalt in deze stap hoe de van invloed zijnde variabelen worden ingevuld en aan de hand daarvan de aanpak kan worden vormgegeven:

- *Omgevingsfactoren*
 - *Is er een focusgebied en zo ja, wat voor type gebied? (snoeproute, park, hangplek, schoolplein). Wat is de problematiek?*
 - *Met of zonder andere partijen*
- *Kenmerken doelgroep*
 - *Leeftijd van de leerlingen*
 - *Vakkenpakket*
 - *Niveau leerlingen*
 - *Groepsgrootte*
- *Overige factoren:*
 - *Eenmalig of structureel*
 - *Activiteit waar het aan verbonden wordt*
 - *Tijd van het jaar*
 - *Begin je binnen of buiten de school*

De variabelen worden bepaald en afgestemd met de gemeente, zodat een gedetailleerd stappenplan voor het vervolg kan worden opgesteld. Met het schema in de bijlage is een overzicht gegeven welk type projecten geschikt zijn gegeven de invulling van de variabelen.

5.3 STAP 3: BIJEENKOMST MET DE DIRECT BETROKKENEN / DE LEERLINGENRAAD

Mocht de school een grote rol van de leerlingen wensen, kan een bijeenkomst met de leerlingenraad of de te betrekken klas worden belegd. Zaak is deze bijeenkomst zeer open in te gaan om de creativiteit en input van de leerlingen zoveel mogelijk aan te spreken. Het is dus aan te raden de voorstellen nog niet voor te leggen, maar de leerlingen juist zelf met ideeën te laten komen.

De gemeente of betrokken staf van de school kan de projectvoorstellen als input laten dienen voor deze bijeenkomst, zonder daarbij teveel sturend op te treden. Raadzaam is in deze bijeenkomst al zo concreet mogelijk te worden over de (nieuwe) ideeën voor de aanpak of daar direct een tweede, verdiepende bijeenkomst voor te beleggen.

5.4 STAP 4: BEPALEN SPECIFIEKE AANPAK

De resultaten uit stap 3 worden uitgewerkt en in een detailplanning gezet. Zo'n detailplanning bevat onder meer:

- Een 'draaiboek' met gedetailleerde informatie welke deelstappen wanneer door wie worden uitgevoerd en hoeveel tijd dat zal kosten;
- Welke partijen aan zet zijn en wat hun rol is, met name ook met aandacht voor evt. te betrekken externe partijen;
- Hoe facilitaire zaken worden geregeld, zoals het aanleveren van materialen en de evt. afvoer van afval e.d.;
- Communicatie-elementen;

5.5 STAP 5: VOORBEREIDINGEN (START) ACTIE

In deze stap worden de praktische en inhoudelijke voorbereidingen getroffen om van start te gaan (in geval van lange termijnactie); of de concrete actie voor te bereiden (in geval van een éénmalige actie).

5.6 STAP 6: UITVOEREN PROJECTVOORSTEL

Het projectvoorstel wordt uitgevoerd. In geval van een kortdurende actie zal dit ook worden afgerond vóór stap 7; in geval van een lange termijnactie zal stap 7 gedurende de uitvoering worden genomen.

5.7 STAP 7: TUSSENTIJDSE OF EINDEVALUATIE

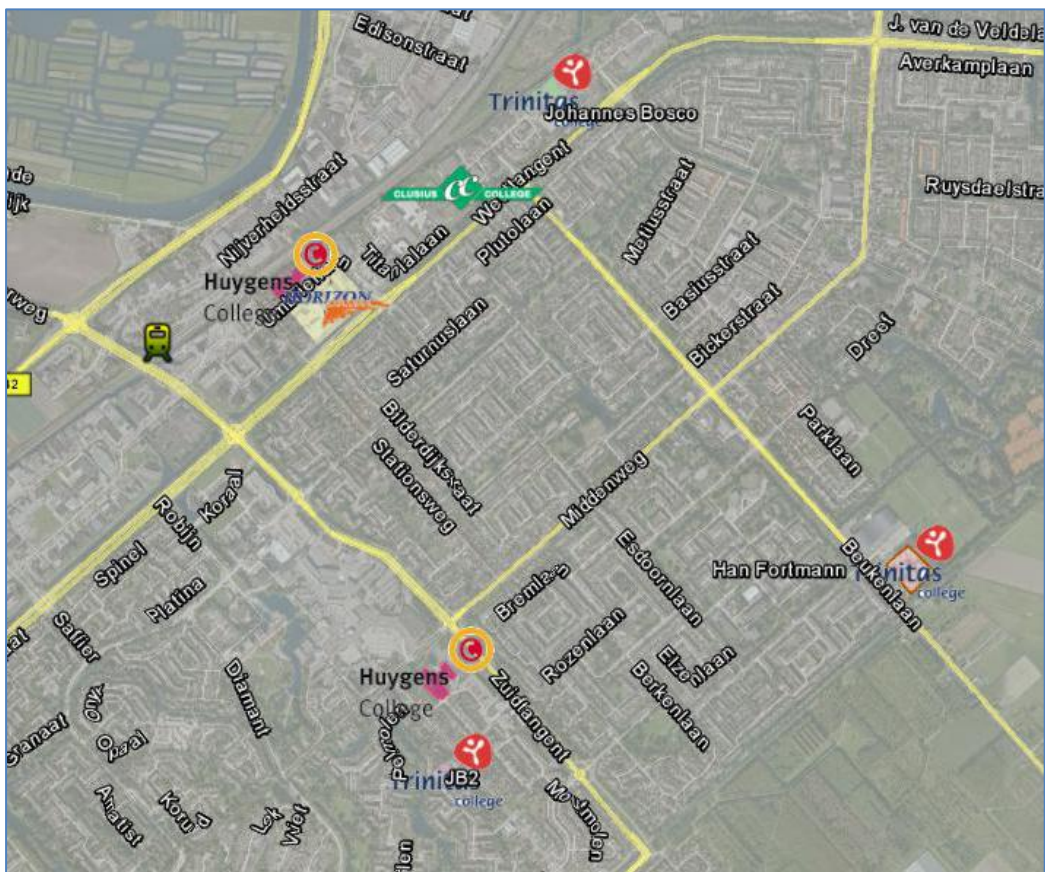
Wanneer de eenmalige actie is afgerond, wordt een korte evaluatie uitgevoerd waaruit leerpunten naar voren komen voor een vervolgactie of actie op een andere school. Als het gaat om een structurele actie, fungeert dit als een tussenevaluatie waaruit leerpunten voortkomen voor de vervolgaanpak. In beide gevallen komen in elk geval de volgende vragen/onderwerpen aan bod:

- Wat waren de ondernomen stappen (procesbeschrijving)?
- Zijn de (deel)doelen behaald? Zowel inhoudelijk als op gebied van communicatie en doelgroepen.
- Zijn / worden de beoogde partijen betrokken?
- Hoe wordt de aanpak gewaardeerd door de betrokken partijen?
- Sloten de activiteit(en) voldoende aan op de omgevingskenmerken van de school, zoals de groep leerlingen die betrokken is?
- In hoeverre is de opgestelde detailplanning realistisch / uitvoerbaar gebleken?

- Zijn er onvoorziene ontwikkelingen naar voren gekomen tijdens het proces?
- Zijn de betrokken partijen tevreden over het resultaat en verloop van de actie?
- Zijn / worden de juiste doelgroepen bereikt / betrokken?
- Aanbevelingen voor evt. vervolg.

Bijlage 1: DNA scholen in Heerhugowaard

In Heerhugowaard zijn drie middelbare scholen gevestigd (Trinitas, Clusius en Huygens) en er is één ROC. Met Trinitas Han Fortmann zijn al vrij goede contacten vanuit de afdeling wijkbeheer, met de andere scholen nog niet. Op onderstaande kaart zijn de zeven locaties weergegeven. De scholen bevinden zich rondom het centrum van Heerhugowaard.

CLUSIUS COLLEGE

Het Clusius College Heerhugowaard heeft momenteel 316 Vmbo-leerlingen en er werken 44 medewerkers. Naast Heerhugowaard heeft de school ook vestigingen in Alkmaar, Amsterdam, Castricum, Grootebroek, Heerhugowaard, Hoorn, Purmerend en Schagen. De visie van het Clusius College luidt 'groen licht voor succes in een dynamische wereld'. Dit betekent dat leerlingen worden opgeleid om te leven en werken in een groene wereld met daarin speciale aandacht voor natuur, duurzaamheid, voeding en leefomgeving. Deze focus van de school komt terug in de praktijkvakken, maar ook in verschillende projecten waarbij 'gewone' theorievakken zoals techniek en economie worden betrokken. Voorbeelden van projectonderwerpen in het Clusius College in Heerhugowaard zijn: dier & zorg, groene economie, groene techniek, leefomgeving & recreatie, ontwerp & creatie, plant & productie en voeding & gezondheid. Het Clusius College doet ook mee aan het project 'Globe', een door Al Gore opgezet onderwijsprogramma op het gebied van wetenschap en milieu. Leerlingen van de school verzamelen samen met 22.000 andere scholen in 111 landen gegevens over het wereldwijde milieu.

Om de bewegingsarmoede tegen te gaan, worden de leerlingen op het Clusius College gestimuleerd om op een leuke en verantwoorde manier actiever bezig te zijn.

Alle leerlingen doen een maatschappelijke stage.

TRINITAS COLLEGE

Het Trinitas College is een Rooms-Katholieke scholengemeenschap voor Gymnasium, Atheneum, Havo, Vmbo en lwoo (Vmbo met leerwegondersteuning), waar naar eigen zeggen elke leerling ongeacht zijn geloofsopvatting of levensovertuiging welkom is. Verspreid over twee locaties in Heerhugowaard (Han Fortmann en Johannes Bosco) telt de school bijna 3.350 leerlingen. Er zijn 289 fte's (367 personeelsleden). Missie van de school is om leerlingen een prettige en veilige omgeving te bieden met uitdagend, inspirerend en gevarieerd onderwijs, zodat zij hun talenten ontwikkelen, goede prestaties leveren en zich verder ontwikkelen tot sociale, zich verantwoordelijk voelende wereldburgers.

Elke leerling die met ingang van het schooljaar 2012-2013 het voortgezet onderwijs volgt, dient in totaal 30 uur te besteden aan maatschappelijke stage. Op beide locaties zijn programma's ontwikkeld om een deel van deze stage in klassikaal verband uit te voeren. Voor het resterende deel fungeert Kern8 als makelaar tussen de stage-aanbiedende organisaties en de vo-scholen in Heerhugowaard. In het jaarverslag van 2012 geeft het Trinitas College aan het te betreuren dat in het regeerakkoord van het nieuwe kabinet het voornemen wordt geformuleerd om de verplichte maatschappelijke stage met ingang van

het schooljaar 2015-2016 af te schaffen. Volgens de school haalt deze maatregel een streep door de betekenisvolle relatie die gelegd is tussen onderwijs en samenleving.

Han Fortmann

Op de locatie Han Fortmann wordt onderwijs aangeboden voor de afdelingen Gymnasium, Atheneum en Havo en er is een afdeling tweetalig onderwijs. In totaal telt Han Fortmann ruim 1.850 leerlingen. Naast het onderwijzen van reguliere vakken organiseert de school allerlei activiteiten voor de leerlingen, o.a.: excursies, werkweken, sportdagen, toneel-, film- en muziekvoorstellingen, internationale uitwisseling en de Grote Prijs (jaarlijkse muzikale talentenshow van Heerhugowaard).

Locatie Han Fortmann heeft een leerlingenraad waarin elke jaarlaag is vertegenwoordigd. Deze raad is voor en door leerlingen opgezet en zet zich in om de belangen van de leerlingen te behartigen. Naast de leerlingenraad kunnen leerlingen actief zijn in de feestcommissie, de Werkgroep Internationale Samenwerking Han Fortmann (WISH: organiseert projecten in Derde Wereldlanden). Ook kunnen leerlingen actief zijn als school-‘Europarlementariër’ in het Europees Jeugd Parlement of als leerling-bemiddelaar (bemiddelen bij kleine conflicten op school).

De school kiest ervoor om in het kader van de maatschappelijke stage leerlingen van de onderbouw per leerjaar een klassikaal programma aan te bieden, zodat zij al voor een groot deel aan het totaal van 30 MaS uren voldoen. In de bovenbouw wordt het restant van het aantal uur zelfstandig gelopen door de leerlingen. In de brugklas wordt in het project “Gooi je troep niet op de stoep” gewerkt met het thema “een schone school en schoolomgeving”. Tijdens de levo-lessen wordt hier aandacht aan besteed en tijdens de mentorles wordt door een gemeenteambtenaar voorlichting gegeven over zwerfvuil. Vervolgens zetten de leerlingen zich in bij het verwijderen van zwerfvuil in en om de school. De tijdsduur van deze maatschappelijke stage is 3 uur.

Johannes Bosco

De locatie Johannes Bosco (en JB2) biedt onderwijs op maat voor leerlingen met een Vmbo/advies of een Vmbo/Havo-advies. Voor de beroepsgerichte leerwegen heeft de school drie afdelingen: Techniek Talent, Zorg & Welzijn en afdeling SDV (Sport, Dienstverlening en Veiligheid). Ook biedt de school lwoo aan. In totaal telt Johannes Bosco ruim 1.500 leerlingen. Naast het reguliere vakkenpakket zijn er voor alle klassen buitenlesactiviteiten. Dit zijn o.a. voorstellingen, vakexcursies, werkweken, activiteiten m.b.t. diverse vormen van kunst en cultuur en activiteiten ter ontspanning (sportdagen, feestavond, Johannes Boscodag, SnowCamp Londenreis, en De Grote Prijs).

Op de locatie Johannes Bosco lopen de leerlingen in hun derde leerjaar een maatschappelijke stage. De helft van de 30 uren stage lopen zij buiten schooltijd. Om een

stageplek te vinden kunnen de leerlingen een portal voor de maatschappelijke stage raadplegen op de website van de school. Hier vinden de leerlingen ook het verplichte stagecontract en de informatie voor de stageverlener. Tijdens de lessen maatschappijleer wordt er uitleg gegeven over dit programma.

De school heeft een actieve leerlingenraad.

Op de school worden leerlingen actief betrokken in een anti-rokenbeleid. Om gezond eten en drinken te stimuleren kunnen leerlingen in de aula van de school diverse gezonde (en aantrekkelijk geprijsde) consumpties kopen bij 'Vital 4 Skool'. Vital 4 Skool organiseert daarnaast samen met de school voorlichtingsprojecten, zoals 'Gezond ontbijten'.

Tijdens pauzes en tussenuren verblijven de leerlingen van Johannes Bosco op het terrein van de school. Alleen bij twee of meer tussenuren kan door de schoolleiding besloten worden van deze regel af te zien.

ROC HORIZON COLLEGE

Het Horizon College is een regionaal opleidingscentrum (ROC) voor Mbo niveau 1 t/m 4, Vavo, cursussen en trainingen. Er worden 90 Mbo-opleidingen aangeboden op het gebied van Bouw en Infra, interieur & vormgeving; dienstverlening; handel; installatie- en elektrotechniek; voertuigtechniek; werktuigbouwkunde en Aka (niveau 1). In het schooljaar 2011-2012 gingen bijna 12.500 leerlingen naar het Mbo op het Horizon College, verdeeld over vier locaties in Heerhugowaard, Purmerend, Alkmaar en Hoorn. Er zijn 940 fte's. In de missie van het ROC wordt met nadruk vermeld dat het ROC zich tot doel stelt de sociaaleconomische ontwikkeling van de regio te bevorderen.

HUYGENS COLLEGE

Het Huygens College is een middelbare school voor openbaar onderwijs in Heerhugowaard. Sinds het schooljaar 2012-2013 bestaat de school uit twee locaties:

- Locatie Bergmolen voor Vwo (Atheneum), Havo en Vmbo-tl (theoretische leerweg).
- Locatie Umbriellaan (nieuw gebouw) voor eerste en tweede leerjaar Vmbo-tl/kb en Vmbo-kb/bb (theoretische leerweg en kaderberoepsgerichte leerweg) en derde en vierde leerjaar Vmbo-kb/bb (kaderberoepsgerichte leerweg en basisberoepsgerichte leerweg) richting handel & administratie

Op beide locaties kunnen Iwoo-leerlingen terecht (leerwegondersteunend onderwijs).

De doelstelling van het Huygens College is het onderwijs en de begeleiding op de school te richten op: het behalen van een waardevol en bij de leerling passend diploma; een goede voorbereiding op het vervolgonderwijs en maatschappij; en het zorgen voor een prettig en veilig schoolklimaat waarin leerlingen zich uitgedaagd voelen en met plezier naar school gaan. Het Huygens College benadrukt hierbij dat de school niet op zichzelf staat, maar deel uitmaakt van de samenleving. Door verbinding te maken tussen de samenleving en het onderwijs, helpt de school de leerlingen op weg in het maatschappelijk leven.

Naast de reguliere vakken worden ook veel activiteiten op de school georganiseerd, zoals muziekavonden, workshops, excursies etc. Vier keer per jaar, gedurende een week, wordt naast de reguliere lessen tijd vrij geroosterd voor het organiseren van vakoverstijgende projecten en activiteiten. Deze activiteiten vinden zowel binnen als buiten de school plaats.

Het Huygens College heeft een leerlingenraad, die tweewekelijks vergadert. De raad bestaat uit vier leerlingen, die namens de andere leerlingen een stem vormen bij het schoolbestuur.

Sinds het vorige schooljaar is er een sportklas (naast normale lesprogramma, twee uur extra per week besteden aan sportactiviteiten) en een theaterklas (twee uur per week extra les over alles wat met theater te maken heeft). Met ingang van het schooljaar 2013-2014 start het Huygens College daarnaast met een businessklas. In deze klas doen leerlingen de kennis op en wordt hen de vaardigheden geleerd die nodig zijn voor het leiden van een (eigen) bedrijf.

Sinds het schooljaar 2011 lopen alle leerlingen die in de brugklas binnenstromen een maatschappelijke stage. Dit betekent dat de leerlingen in het eerste leerjaar een klassikale activiteit doen voor een goed doel. In het tweede leerjaar staat voor de hele klas een buitenactiviteit op het programma (bv. snoeien van groen in een natuurgebied). De uren die overblijven worden in het derde jaar ingevuld met een individuele stage bij een maatschappelijke organisatie/instelling.

Bijlage 2: Matrix

In onderstaand schema zijn de projectvoorstellen uit hoofdstuk 4 afgezet tegen de kenmerken en omgevingsfactoren die in hoofdstuk 3 zijn genoemd. Steeds is ingevuld per projectvoorstel voor welke omgevingsfactor deze het meest geschikt wordt geacht. Uiteraard kunnen er, soms door kleine aanpassingen, ook projectvoorstellen geschikt worden gemaakt voor andere omgevingsfactoren. Met onderstaande pijlen zijn de belangrijkste onderlinge relaties tussen de factoren en kenmerken weergegeven.

	Omgevingsfactoren										Kenmerken doelgroep						Overige factoren															
	Focusgebied					Problema-tiek		Andere partijen			Aantal leerlingen		Leeftijd		Vakken-pakket		Niveau leerlingen		Tijd van het jaar	Binnen/buiten		Verbinding activiteit										
	Snoeproute / schoolomgeving	Park	Woonwijk	Winkelstraat	Geen	Gedrag	Geen bakken	verstoorde relatie in de wijk	met andere scholen	met buurt of ZAPPers	zonder	0-20 leerlingen	20-50 leerlingen	50-100 leerlingen	leerjaar 1-2	leerjaar 3-4	leerjaar 5-6	maatschappij		natuur	Iwoo - VMBO	Havo en MBO	VWO en Gymnasium	Eenmalig	Structureel	voorjaar	najaar	winter	Binnenruimte	Buitenruimte	Losstaand	projectweek
1: Campagne tegen zwerfafval	x	x	x	x	x	x				x	x				x			x		x	x	x	x		x			x		x	x	
2: Buurtonderzoek / schouw	x	x	x	x				x		x		x			x			x		x	x	x	x		x				x	x	x	
3: Organiseren opschoondag	x	x	x	x	x	x		x		x			x			x		x		x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	
4: Lesprogramma ontwikkelen					x	n.v.t.			x		x			x				x		x	x	x			x			x	x	x	x	
5: Opzetten buurtteam prikken		x	x	x		x		x		x		x			x					x			x	x					x		x	
5: Opzetten buurtteam schouwen	x	x	x	x		x	x	x		x		x			x			x		x			x						x		x	
6: Adoptie	x	x	x	x		x		x	x	x			x	x	x	x		x	x	x	x		x						x	x	x	

concept

Groot gebied niet geschikt voor kleine groep

Examenkandidaten niet beschikbaar in voorjaar

Bijlage 3: Literatuurlijst

- Clusius College, website <http://www.clusius.nl/>
- Clusius College Brochure vmbo-groen Heerhugowaard
- Diverse websites wijkpanels Heerhugowaard. Via:
<http://www.kern8.nl/kern8new/pages/inwoners/wijkpanels.html>
- “Geslaagde opschoondag in Heerhugowaard”.
<http://www.vandaag.nl/heerhugowaard/jouwnieuws/article14499103.ece/Geslaagde-opschoondag-in-Heerhugowaard>
- Huygens College, website www.huygens.nl
- Kennisgids jongeren en zwerfafval, 2008
- ROC Horizon College, website www.horizoncollege.nl/heerhugowaard.php
- ROC Horizon College (2011). Jaarverslag onderwijs
- ROC Horizon College (2011). Jaarverslag personeel.
- Schaalbalken CROW Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2007
- Stichting Welzijnsbevordering Kern8. Website. www.kern8.nl
- Trinitas College, website <http://pr.trinitascollege.nl/>
- Trinitas College (2012) Jaargids Johannes Bosco 2012-2013
- Trinitas College (2012) Jaargids Han Fortmann 2012-2013
- Trinitas College (2013) Jaarverslag 2012
- Twitter Revis Lyceum Wijk bij Duurstede: twitter.com/@reviswijk